

บทที่ 4

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาของผู้วิจัยในวิทยานิพนธ์นี้ มุ่งจะพิจารณานวนิยายฉายภาพชีวิต ซึ่งมีลักษณะเด่นที่การตีความหมายของชีวิต ขณะที่พยายามให้ภาพชีวิตอย่างสอดคล้องกับความจริง โดยไม่หลีกเลี่ยงการแสดงด้านที่บกพร่องหรือด้านมืดอันจัดว่าเลวร้ายในธรรมชาติและพฤติกรรมของมนุษย์ แน่ใจว่าผู้แต่งย่อมต้องแสดงแง่มุมที่ตึ๊งามหรือด้านสว่าง ที่ต่อสู้กันกับด้านมืด และผลการต่อสู้ของธรรมชาติสองด้านดังกล่าว การแสดงภาพชีวิตเช่นนี้แม้เน้นความสำคัญของคุณธรรมไม่น้อยกว่าข้อผิดพลาด ก็ไม่ใช่การหนีโลกอนิยายประโลมโลก เส้นแบ่งของนวนิยายฉายภาพชีวิตกับนิยายประโลมโลกแบบเดิม จึงไม่ได้อยู่ที่มีการแสดงความยึดมั่นในคุณธรรมของตัวเอง แต่อยู่ที่นวนิยายฉายภาพชีวิตต้องทำให้เห็นจริงว่า พัฒนาการทางคุณธรรมมีความสมเหตุสมผล สอดคล้องกับลักษณะนิสัยและเหตุการณ์ ด้วยเหตุนี้ไม่ว่าจะจงใจโน้มน้าวให้เห็นคุณค่าของความประพฤติดีหรือไม่ก็ตาม แต่คุณค่าดังกล่าวจะปรากฏให้เห็นด้วยโครงเรื่องและปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวละคร แน่ใจว่าเมื่อพิจารณาโครงเรื่อง ผู้อ่านย่อมต้องทำความเข้าใจความขัดแย้งภายในตัวละครและความขัดแย้งระหว่างตัวละคร หรือระหว่างตัวละครกับสังคมและระบบความคิดในสังคมด้วย องค์ประกอบเหล่านี้ย่อมต้องวางอยู่บนข้อเท็จจริงและ “ความจริง” ที่ให้ความเข้าใจต่อปัญหาและความคลี่คลายของปัญหา ในแง่หนึ่งผู้แต่งจำเป็นต้องเผยตัวตนในระดับลึกของมนุษย์ ซึ่งเป็นความรู้ที่เรียกว่า “หลักวิชาของความเป็นคน” อันสั่งสมอยู่ในประสบการณ์ และการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลในบริบททางสังคม

ด้วยรูปแบบงานประเภทนวนิยายที่ต้องเน้นความสมจริง ความสัมพันธ์ของชีวิตกับสังคม อันเป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดที่สุดของชีวิต เป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ความขัดแย้งกับตนเองของตัวละครและความขัดแย้งกับ

สังคม มักจะมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน โดยเฉพาะเมื่อตัวละครกับสังคมมีวิธีคิดหรือระบบการให้คุณค่าต่างกัน ดังเห็นได้ในปัญหาบางประการในปัจจุบัน เช่น มีการเปิดเผยความเป็นบุคคลรักร่วมเพศมากขึ้น ทั้งชายรักชายและหญิงรักหญิง และผู้คนมีข้อคิดเห็นต่อพฤติกรรมดังกล่าวต่าง ๆ กัน ตัวละครที่มีลักษณะแตกต่างที่ถูกเรียกว่า“เบี่ยงเบน”ในลักษณะรักร่วมเพศ ถือเป็นความก้าวหน้าในการสร้างตัวละครของนวนิยายตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 2520

ด้วยลักษณะเฉพาะของนวนิยายกลุ่มนี้ ซึ่งเน้นทั้งความขัดแย้งภายในของตัวละคร และความขัดแย้งของตัวละครกับสังคมในด้านพฤติกรรมทางเพศ ผู้วิจัยจึงได้นำมาศึกษาไว้ในบทที่ 2 โดยเลือกนวนิยาย 7 เรื่อง ในช่วงปี พ.ศ. 2519-2547 ซึ่งเป็นช่วงหลังความขัดแย้งทางการเมือง และสังคมมีความเปลี่ยนแปลงทางระบบคุณค่าหลายประการ คือ 1) ประตู่ที่ปิดตาย ซึ่งถือเป็นนวนิยายเรื่องแรกที่ใช้แก่นเรื่องรักร่วมเพศ (พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2519) ของกฤษณา อโศกสิน 2) เจาพระจันทร์ (พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2524) ของโสภาค สุวรรณ 3) ทางสายที่สาม (พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2525) ของกิริติชนา 4) ใบไม้ที่ปลิดปลิว (พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2531) ของทมยันตี 5) รูปทอง (พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2532) ของกฤษณา อโศกสิน 6) เส้นทางที่ว่างเปล่า (พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2543) ของภาตา 7) นางเอก (พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2547) ของอัญชัน นวนิยายเหล่านี้มีลักษณะร่วม ที่การเผยปัญหาธรรมชาติและพฤติกรรมทางเพศ อันผิดแผกจากบรรทัดฐานทางสังคม และมักถูกมองว่าล่อแหลมต่อคุณค่าทางจริยธรรม ดังที่มีคำประทับตราว่า วิปริตผิดเพศ หรือผิดธรรมชาติ

ผลการวิจัยในบทที่ 2 ชี้ว่า ในช่วงร่วม 3 ทศวรรษนี้ นอกจากนักประพันธ์มุ่งสร้างความเข้าใจต่อคนกลุ่มนี้ โดยแสดงที่มาของพฤติกรรมรักร่วมเพศ ก็ยังตั้งคำถามให้ตรวจสอบการประเมินคุณค่าบุคคลเหล่านี้ ด้วยกฎเกณฑ์ทางสังคมว่าได้กระทำอย่างรอบด้านและเป็นธรรมเพียงใด หรือไม่ พร้อมทั้งนั้นก็พยายามโน้มน้าวให้สังคมทำความเข้าใจก่อนที่จะแสดงทัศนคติในเชิงต่อต้าน หรือวางเฉย แม้อาจจะไม่ถึงกับยอมรับได้

เห็นได้ว่า การเปิดเผยตัวตนของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าเบี่ยงเบนทางเพศ ต้องกระทำอย่างระมัดระวัง นักเขียนส่วนใหญ่ในขอบเขตการศึกษานี้ ซึ่งเป็นนักเขียนหญิงและมิได้มีประสบการณ์ตรง อาศัยความรู้ทางจิตวิทยาเน้นว่า มูลเหตุของการเป็นรักร่วมเพศคือ ความสัมพันธ์ที่บกพร่องของลูกกับพ่อหรือแม่ หรือ

กับทั้งพ่อและแม่ตั้งแต่วัยเยาว์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อเป็นปฏิปักษ์ทางลบต่อเพศตรงข้าม เด็กผู้หญิงจึงเกลียดพ่อเพราะใช้อำนาจข่มขู่ ส่วนเด็กผู้ชายก็ไม่มีพ่อใกล้ชิดพอที่จะเป็นแบบอย่าง โดยเฉพาะในครอบครัวชนชั้นกลางที่ทุ่มเทเวลากับธุรกิจ

เนื้อหาดังกล่าวนี้นักปรากฏในการย้อนระลึกของตัวละครเมื่อประสบปัญหาแล้ว ดังที่ผู้อ่านได้ทราบจากคำบอกเล่าของแม่ของนพี ในประตูที่ปิดตายว่า ป้องกันเขาไม่ให้เอาอย่างพ่อ จึงส่งไปอยู่โรงเรียนประจำ ส่วนปมของทีชะ ในรูปทอง ซึ่งเป็นเกย์เพราะห่างเหินกับพ่อ ก็เผยผ่านมุมมองของรัสสะพี่ชายของเขา โยงกับภาพในวัยเด็กเมื่อยังอยู่พร้อมหน้ากันและได้ใกล้ชิดกับพ่อ ในโบไมที่ปลิดปลิว พ่อของนิราตัวละครเอกที่เป็นกะเทย ระลึกถึงคำพูดของภรรยาที่เผยให้เขาได้รับความทุกข์ของเธอที่ถูกเขาละเลย เพราะขาดความรับผิดชอบ เจ้าชู้และปราศจากความละเอียดอ่อน ตัวละครที่เป็นหญิงรักร่วมเพศ เช่น พาณีในเงาพระจันทร์ หัวใจจะใช้ชีวิตคู่กับเพศเดียวกัน ก็มีแรงกระตุ้นอันซับซ้อนเพราะเติบโตขึ้นมาอย่างโดดเดี่ยว รู้สึกเป็นปฏิปักษ์กับทั้งพ่อแม่และพี่ชายทั้งหลาย ขณะที่ถูกเลี้ยงให้เข้มแข็งเหมือนผู้ชาย แต่ก็เกลียดผู้ชาย และยังโหยหาความรักจากเพศหญิง ปมปัญหาที่มีต้นตอจากครอบครัว เผยให้ผู้อ่านเข้าใจด้วยคำพูดของแผน ที่เคยมีชีวิตคู่ร่วมกับพาณีแต่ล้มเหลว ส่วนกัญญา ในนางเอก เมื่อเผยตัวตนที่แท้จริงแก่พิมแล้ว ก็บอกเล่าความคับแค้นที่ถูกพ่อเรียกร้องให้เอาดีแทนตนให้ได้มาตั้งแต่เด็ก

เนื้อหาที่แสดงความบกพร่องในการเลี้ยงดูของผู้ให้กำเนิด ไม่เพียงสะท้อนเจตนาของผู้แต่งที่พยายามกระตุ้นให้พ่อแม่ตระหนักว่า การละเลยบทบาทหน้าที่ต่อลูกอาจจะส่งผลที่คาดไม่ถึงในด้านที่ไม่พึงประสงค์ ยังโน้มน้าวให้สังคมเห็นอกเห็นใจบุคคลที่ถูกมองว่ามีปัญหาด้วย

อย่างไรก็ตาม ในเมื่อความรู้เหล่านี้ยังไม่เป็นที่ยุติ และนวนิยายฉายภาพชีวิตก็ไม่ใช้ตำราทางจิตวิทยา ความคิดหลักของเรื่องจึงอยู่ที่ตัวตนของผู้มีปัญหาว่าประสบความทุกข์และแก้ปัญหายังไง นำสังเกตว่านักเขียนชายที่เป็นคนรักร่วมเพศ ไม่ให้น้ำหนักกับภูมิหลังของตัวละครเท่าใดนัก ในความเห็นว่าเป็นความรักร่วมเพศ เป็นธรรมชาติทางเพศที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด (born to be) กิรตี ชนาจึงผูกเรื่องว่า แก้วในทางสายที่สาม มีจิตใจเป็นหญิงโดยไม่ปรากฏว่ามีความชะงักงันของพัฒนาการในบทบาททางเพศ และไม่ใช่คนที่มีความขัดแย้งกับพ่อ เช่นเดียวกับที่ในเส้นทางที่ว่างเปล่าของภาดา การขาดพ่อตั้งแต่เด็ก ก็ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทศวรรษเป็นเกย์ ลักษณะร่วมของตัวละครที่ถูกหาว่ามีความ

เพียงเบนทางเพศในนวนิยายทั้ง 7 เรื่อง คือ บุคคลเหล่านี้ต้องเผชิญกับความขัดแย้งกับบรรทัดฐานทางคุณค่าของสังคม เมื่อไม่อาจเปลี่ยนแปลงตัวตนภายในได้ ก็ต้องหาหนทางตอบสนองความต้องการทางกามารมณ์ ที่ผสมผสานกับการหวังได้ครอบครองความรัก ไม่ต่างจากคนทั่วไป ปัญหาก็คือไม่สามารถค้นหาผู้ที่มีใจตรงกันได้โดยง่าย และถึงแม้พบแล้ว ก็ยังแสดงออกอย่างเปิดเผยต่อสังคมไม่ได้ เมื่อยังมีสถานะทางสังคมและหน้าที่การงานดี ความจำเป็นต้องหลอกลวงสังคมก็มีมากขึ้น ดังนั้นประตูปิดตาย และกัญญาในนางเอก

ความทุกข์ที่เกิดขึ้นเมื่อความลับถูกเปิดเผย ก็เป็นปมปัญหาที่ตัวละครต้องหาทางออก โดยตัวแปรสำคัญที่เอื้อต่อการแก้ปัญหา ได้แก่ ตัวละครผู้ถูกหลอกลวงนั่นเอง ในกรณีที่ภรรยาของชายรักร่วมเพศมีความรักให้สามี เช่น จิลลา ความคลี่คลายของปัญหาอยู่ที่การทำใจได้ และนพีได้รับโอกาสให้คงพฤติกรรมเดิมไว้ โดยความรับรู้ของภรรยา ซึ่งเป็นตัวละครที่ดูจะได้รับความเห็นใจจากผู้แต่งมากกว่า ตัวแปรที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งก็คือ คุณธรรมของตัวละครรักร่วมเพศนั่นเอง ทศวรรษ ในเส้นทางที่วางเปล่า ได้รับความทุกข์เพราะไม่เพียงแต่งงานเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ ยังทอดทิ้งคนรักที่เป็นชายอย่างเห็นแก่ตัว และแอบหาความสำราญจากผู้มีอาชีพให้บริการในสถานบันเทิง จนถูกจับได้ กระทั่งต้องหย่าร้างในที่สุด

ตัวละครที่ยอมรับว่าตนมีปัญหา และพยายามบำบัดรักษา มีเพียงทีฆะ ในรูปทอง ที่อาศัยความรักของเรียวข้าว หญิงสาวที่รักเขาเป็นกำลังใจให้ใช้ชีวิตคู่เพื่อ “ช่วงชิง” ตนสู่ “ภาวะปกติ” น่าสังเกตว่าความเห็นนี้น่าจะเป็นทัศนะของผู้แต่งมากกว่าเป็นของตัวละครที่ผู้แต่งได้ศึกษามา แรงจูงใจของตัวละครเอกอยู่ที่ไม่อยากสร้างความทุกข์แก่แม่และพี่ชาย กล่าวได้ว่า คุณธรรมของตัวละครรักร่วมเพศ เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ตัวละครเหล่านี้มีหลายมิติ ในทางสายที่สาม ถึงแม้แก้วแปลงเพศ ก็ไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์อื่นใด แต่กระทำเพื่อให้มีสภาพร่างกายสอดคล้องกับจิตใจเป็นสำคัญ เมื่อผิดหวังในความรักซ้ำแล้วซ้ำอีก หลักยึดเหนี่ยวด้วยพื้นฐานการกล่อมเกลாதงศาสนา ก็ช่วยให้ค้นพบคุณค่าของความรักที่ไม่ครอบครอง จึงอุทิศตนทำงานเพื่อสังคม ทางเลือกนี้ต่างกับนิรา ในใบไม้ที่ปลิดปลิว ที่ผูกชีวิตไว้กับการเอาชนะด้วยความคับแค้นใจในอดีต การทำศัลยกรรมและแปลงเพศ จึงมีชีวิตเป็นเติมพัน เมื่อไม่สามารถใช้รูปลักษณ์ภายนอก “ลวง” ผู้ที่ตนรักด้วยความมุ่งหวังจะครอบครอง และแก้แค้นฝ่ายปฎิปักษ์ไปพร้อมกัน ความเป็น “นิรา” ที่สร้างขึ้นมาจึงไม่มีหน้าที่ยื่นออกไป

นอกเหนือจากปมปัญหาที่ไม่ปรากฏในนวนิยายแนวอื่น คุณค่าความเป็นมนุษย์ของตัวละครเหล่านี้ไม่ได้อยู่ที่ว่า เขามีความโน้มเอียงทางเพศเป็นอย่างไร แต่อยู่ที่ความละเอียดอ่อนในจิตใจ เมื่อพบว่าการกระทำของตนมีผลกระทบต่อผู้อื่นอย่างไม่เป็นธรรม ดังที่บันทึกบทศวรรษสำนึกผิด เห็นใจภรรยาที่ต้องทนทุกข์ โดยตนเองก็ประจักษ์ว่ามีความรักต่อลูกเกินกว่าที่คิดไว้ ในแง่นี้ตัวละครรักร่วมเพศหญิงได้รับความเห็นอกเห็นใจจากผู้แตงน้อยกว่า ด้วยการเน้นมุมมองภายในของตัวละครเอกผู้ถูกกระทำ และละเอียดที่จะแสดงมุมมองของตัวละครผู้กระทำ ซึ่งอยู่ในสถานะเป็นฝ่ายปฏิบัติ เพราะเป็นผู้สร้างความทุกข์แก่ตัวละครเอก ก็สัญญาตัวละครรักร่วมเพศ ในนางเอก จึงกลายเป็นผู้ร้าย พาณีนางพระจันทร์ คุณคามพิมเพื่อสนองความต้องการของตนอย่างไม่ลดละ แม้มีบุตรก็ละเอียดไม่ผูกพัน จนเด็กจบชีวิตลงอย่างน่าเวทนา ความก้าวร้าวของพาณีนางและภักญา รุนแรงเพราะความคับแค้นใจในวัยเด็ก และความบีบคั้นของสถานการณ์ที่ต้องรักษาหน้าไว้ เงื่อนไขเหล่านี้พอจะให้ความเข้าใจต่อความรุนแรงของการแสดงออก แต่ไม่สร้างความเห็นใจเท่าที่ควร

เมื่อพิจารณาในภาพรวม ตัวตนของตัวละครรักร่วมเพศในสถานการณ์ปัจจุบัน เป็นปัจจัยสำคัญที่จจะโน้มนำได้ว่า บุคคลในฐานะมนุษย์มีการเลือกกระทำและไม่กระทำ บนพื้นฐานของคุณธรรมต่างกันอย่างไร โดยที่ในที่สุดแล้ว ความโน้มเอียงของธรรมชาติทางเพศ อาจจะไม่ใช้สิ่งชี้ขาดความดีความชั่วที่แท้จริง เนื้อหาเช่นนี้อาจจะเรียกได้ว่าคำร้องทุกข์แทนผู้ถูกประณาม อย่างไรก็ตาม เห็นได้ว่านักประพันธ์สตรียังฝังใจกับภาพลบของหญิงรักร่วมเพศมากกว่าชายรักร่วมเพศ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอิทธิพลสายตาของสังคม ที่เรียกร้องต่อเพศหญิงให้ควบคุมตัวเองมากกว่าเพศชายมาตั้งแต่ยุคโบราณแล้ว และไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม ผู้แต่งต้องปกป้องตัวเองไม่ให้ถูกเข้าใจว่ามีใจสนับสนุนพฤติกรรมดังกล่าว

น่าสังเกตว่า โครงเรื่องที่นิราหลงรักอาแท้ๆ แต่ความสัมพันธ์ไม่บรรลุผล เป็นเพราะผู้แตงคำนึงถึงปัญหาทางจริยธรรมที่ตัวละครมีความสัมพันธ์ทางเพศในญาติใกล้ชิด ที่เรียกว่า incest เป็นไปได้ว่าเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาทางจริยธรรม เป็นโอกาสให้ผู้แตงนวนิยายที่เรียกว่าเป็นงานฉายภาพชีวิต ได้แฝงทัศนคติเกี่ยวกับความผิดชอบชั่วดีไว้ โดยเฉพาะเมื่อจำเป็นต้องแสดงความหมายของชีวิต อาจต้องประสมประสานภาพชีวิตที่เป็นอยู่กับความคาดหวังของชีวิตที่พึงเป็นในเชิงอุดมคติไว้ด้วย กล่าวได้ว่า ในกลุ่มนวนิยายที่มีแก่นเรื่องที่พฤติกรรมรักร่วมเพศ ผู้แตงใช้โครงเรื่อง ตัวละครและมุมมองของเรื่อง ปกป้องตนเองไม่ให้ถูกเข้าใจว่า

สนับสนุนพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เมื่อจะแสดงชีวิตของตัวละครที่มีพฤติกรรมทางเพศ ขัดแย้งกับสังคม ก็ยังมองหาแง่มุมในด้านอื่นด้วย ตัวละครรักร่วมเพศที่มีคุณธรรม และรักษาความดีไว้ด้วยจิตใจที่เข้มแข็ง จึงประคองตนพ้นจากความทุกข์ได้

ในกลุ่มนวนิยายฉายภาพชีวิต ที่มีแก่นเรื่องต่างออกไป ดังที่ ศึกษาในบทที่ 3 จะเห็นได้ว่าความเข้มแข็งทางจริยธรรม ยังเป็นปัจจัยหลักของ ความสุขในชีวิต ผู้วิจัยได้ศึกษานวนิยาย 9 เรื่อง คือ 1) ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด (พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2524) ของโบตัน 2) ปูนปิดทอง (พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2525) ของกฤษณา อโศกสิน 3) เลื่อมสลับลาย (พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2525) ของกฤษณา อโศกสิน 4) เวลาในขวดแก้ว (พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2528) ของประภัสสร เสวิกุล 5) ทองเนื้อเก้า (พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2529) ของโบตัน 6) เกิดแต่ตม (พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2535) ของโบตัน 7) ข้าม สีหันทร (พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2539) ของกฤษณา อโศกสิน 8) ใต้เงาตะวัน (พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2542) ของปิยะพร ศักดิ์เกษม 9) ลับแลลายเมฆ (พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2546) ของปิยะพร ศักดิ์เกษม

ลักษณะร่วมของตัวละครเอกในนวนิยายเหล่านี้ คือการต่อสู้เพื่อ บรรลุผลแห่งความสุขในชีวิต และการต่อสู้ที่สำคัญคือ การต่อสู้กับตัวตนส่วนที่บกพร่อง ของตัวเอง ผู้แต่งได้ตีแผ่ตัวตนในระดับลึกของตัวละครเอกที่มีปัญหา โดยไม่ปฏิเสธ ความจริงที่น่าล่อล่อ และมิได้มีเจตนาจะประณาม แต่มุ่งสร้างความเข้าใจต่อมนุษย์ ที่มีแรงขับเคลื่อนตามสัญชาตญาณ ประกอบกับปัจจัยทางสังคม ซึ่งเอื้อต่อการแสดงออก หรือเป็นอุปสรรคของการบรรลุเป้าหมาย ปัญหาของตัวละครในบทประพันธ์กลุ่มนี้ ส่วนหนึ่งเป็นพฤติกรรม และสถานภาพที่เบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานของคนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะพฤติกรรมทางเพศของสตรีที่มีรอยด่างเพราะถูกกระทำ หรือ“ปล่อยตัว”จน ประพฤติขัดแย้งกับระบบคุณค่าของสังคม เช่น หญิงผู้ที่ครองชีวิตคู่อย่างไม่เปิดเผย บางคนถูกข่มขืนตั้งแต่วัยเยาว์ บางคนยึดอาชีพขายบริการทางเพศในระดับต่าง ๆ ส่วนตัวละครเอกฝ่ายชายต้องต่อสู้กับความอ่อนแอ อ่อนไหว เมื่อถลำลงไปกับยาเสพติด หรือบางคนต้องถอนตัวจากความเจ้าคิดเจ้าแค้น เพราะถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง หรือต้อง เผชิญความว้าเหวในครอบครัวแตกแยก ผลการศึกษาในบทที่ 3 ชี้ว่า ตัวละครเอกที่มี ชีวิตผิดพลาด แก้ไขความตกต่ำ หรือคลี่คลายความขัดแย้งได้ด้วยความรู้หนักรู้ ต่อความอ่อนแอของตน และหันหน้าสู้ปัญหาด้วยแรงเสริมของความรักตัวเอง

เป็นพื้นฐาน แล้วพัฒนามาเป็นความเมตตากรุณาต่อผู้เป็นที่รัก กระทั่งแผ่ความเห็นใจแก่ผู้เป็นต้นตอแห่งความทุกข์ของตน

ไม่ว่าตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ปัจจัยแห่งการฝ่าฟันจนพ้นจากปัญหาของตัวละครเอกคือคุณธรรมสำคัญหลายประการ ได้แก่ ความรัก(ตนเองและผู้อื่น) การอุทิศตนด้วยความรับผิดชอบ ความใฝ่ดี ตลอดจนการเรียนรู้เมื่อกล้าเผชิญความจริง เนื้อหาเช่นนี้สะท้อนว่าผู้แต่งให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของการเผชิญทุกข์อย่างรู้เท่าทัน ที่บุคคลสามารถสร้างสมและทำให้มั่นคงได้ ถึงแม้ตกอยู่ท่ามกลางปัญหา การเน้นความสำคัญของจิตใจเหนืออำนาจสิ่งแวดล้อม และการกระทำในปัจจุบันมากกว่ากรรมเก่า เป็นแนวคิดหลักที่สะท้อนอิทธิพลปรัชญาพุทธศาสนา ดังที่กฤษณา อโศกสิน แสดงให้เห็นว่าสองเมืองและบาลีในปูนปิดทอง ใช้ความรัก ความเข้าใจเยียวยาความโหยหาความอบอุ่น ซึ่งไม่อาจหาได้จากความสัมพันธ์ทางเพศกับบุคคลอื่น ความประจักษ์ในคุณค่าของความรัก ไม่เพียงดับความคับแค้นใจและการผูกใจเจ็บต่อพ่อแม่ ยังแผ่แผ่ความเมตตาให้พี่น้องที่ล้มเหลวเดินทางผิด ซึ่งมาเบียดเบียนจนถึงขั้นทำร้าย ผู้อ่านได้รับรู้ความทุกข์ทนของตัวละครเอกที่ถูกกระทำด้วยสิ่งแวดล้อมที่โหดร้ายที่สุดคือครอบครัว ขณะที่ตัวละครเอกได้เรียนรู้ปัญหาของตนเอง เนื้อหาที่แฝงคำเตือนทางจริยธรรมที่เป็นเอกภาพกับโครงเรื่อง ก็คือปัญหาและการต่อสู้ปัญหา

เห็นได้ว่าความบกพร่อง อันได้แก่ ความมัวเมาทางกามารมณ์ของครอบครัวพ่อแม่ในปูนปิดทอง ความบาดหมางแตกร้างของพ่อแม่ที่ใช้ทิฐินำหน้า ในเวลาในขวดแก้ว ซึ่งเป็นมูลเหตุของความแตกสลายทางจิตใจของลูก ไม่ใช่ตราบาปที่แก้ไขไม่ได้ โครงเรื่องของนวนิยายเหล่านี้ยังแสดงว่าคุณธรรมในจิตใจ เป็นสิ่งที่อยู่เหนือสิ่งแวดล้อม ทั้งโหดร้ายคือครอบครัว และสังคมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงมากขึ้นทุกขณะ จนบุคคลมีความห่างเหินจากกันมากขึ้น โดยเฉพาะในสังคมเมือง แต่ผู้แต่งก็แสดงให้เห็นอกเห็นใจกันของตัวละคร นอกจากสองเมืองกับบาลีในปูนปิดทองแล้ว ยังมีในความสัมพันธ์ของนัตกับเพื่อน นัตกับภรรยาใหม่ของพ่อ และสามีใหม่ของแม่ และที่สำคัญคือกับครูวาทีน ซึ่งเป็นผู้ชี้แนะให้เขาเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ เพื่อก้าวไปข้างหน้ามากกว่าการหลงเก็บเวลาแห่งความสุขในอดีตไว้ เพียงวันในข้ามสี่พันตร ไม่เพียงแต่หวังความรักจากเดือนสิบ บำบัดความอ้างว้างของตน ยังได้ช่วยเหลือเธอให้ลุล่วงในการแก้ไขปัญหาในครอบครัว ที่เธอเป็นหลักอยู่เพียงคนเดียว

ส่วนพาสไลในเลื่อมสลับลาย หลังจากรู้จัก ก็จุดตัวเองขึ้นพ้นจากความตกต่ำได้ด้วย ความเมตตาอย่างแท้จริงของนครินทร์

คุณค่าของตัวละครเอกฝ่ายหญิง แม้ถูกปิดบังด้วยสถานภาพและ เกณฑ์ตัดสินคุณค่าของสังคม แต่เป็นที่จับใจและประทับใจแก่ตัวละครเอกฝ่ายชาย คือ สองเมืองในปูนปิดทอง นครินทร์ในเลื่อมสลับลาย โรเบิร์ตในผู้หญิงคนนั้นชื่อ บุญรอด และมันตาในลับแลลายเมฆ หรือแม้แต่ตัวประกอบ เช่น มารุตที่มีใจรัก ต่อโสวรรณในเกิดแต่ตม ตัวละครเหล่านี้ไม่ได้ให้ความสำคัญกับพรหมจรรย์ของสตรี ตามค่านิยมจารีต ในระดับลึกเห็นได้ว่า ทศนะที่ต่อต้านการตีค่าบุคคลจากสิ่งปรุงแต่ง ภายนอก ตั้งอยู่บนฐานความคิดทางพุทธศาสนา ซึ่งคนในปัจจุบันดูจะห่างเหินกันไป เพราะเห็นค่าของสิ่งสมมุติมากกว่า พฤติกรรมของตัวละครเอกฝ่ายชายที่ทวนกระแส สังคม ที่วัดคุณค่าอย่างผิวเผิน จึงแทนคำทักท้วงของผู้แต่งต่อค่านิยมตายตัว ที่ห่างไกล จากคุณค่าที่แท้ของชีวิต

เมื่อมีความเกือหนุ่นจากความเข้าใจ และความเห็นใจ อีกทั้งความ อนุเคราะห์ในหลายลักษณะของบุคคลบางคน คุณธรรมของตัวละครจึงพัฒนาขึ้นได้ อย่างสมเหตุสมผล สอดคล้องกับลักษณะนิสัยของตัวละคร ดังกรณีของบุญรอดใน ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด วันเฉลิมในทองเนื้อเก้า และปารีณาในใต้เงาตะวัน

น่าสังเกตว่าในนวนิยายเหล่านี้ สังคมไม่ได้ตกเป็นจำเลย หรือเป็นสิ่งที่ มีไว้กล่าวโทษ แต่สังคมยังเป็นสิ่งที่ควรศึกษาอย่างแยกแยะว่า เป็นทั้งบ่อเกิดความ อ่อนแอ และแหล่งแห่งการเรียนรู้ ดังในกรณีของตัวละครประกอบคืออรุณี ต้น รวมถึงโสฬสในเกิดแต่ตม ที่เป็นตัวเปรียบกับมิ่งโกมุทและปริก ส่วนนภนภางค์ใน ลับแลลายเมฆ พัฒนาความเข้มแข็งของจิตใจ โดยเรียนรู้ประสบการณ์แห่งความทุกข์ ของผู้อื่น พร้อม ๆ กับมีกำลังใจที่จะไม่รังเกียจตนเอง จึงไม่เพียงสามารถบำบัด อาการทางจิตจนเผชิญความจริงอันเลวร้ายที่ฝังใจได้ ยังค้นพบว่าชะตากรรมไม่อาจ ทำลายคุณค่าของตน กระทั่งยื่นหยัดเปลี่ยนทางชีวิต อุทิศตนช่วยเหลือเพื่อนทุกข์ที่ เคาระห์ร้ายด้วยศรัทธาต่อความดีงาม

ความตั้งมั่น แน่วแน่ต่อหลักการของชีวิต อันเป็นคุณสมบัติที่หนุน ให้ข้ามพ้นวิกฤติ ยังเป็นลักษณะเด่นของปริกและมิ่งโกมุทในเกิดแต่ตม ที่มุ่งมั่นหาความรู้เพื่อสร้างคุณค่าต่อตนเอง โดยแปรปมด้อยในชีวิตเป็นแรงกระตุ้นให้บรรลุ เป้าหมาย ที่จะมีอาชีพที่น่าภูมิใจเลี้ยงตัวเอง และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ส่วนวันเฉลิม ในทองเนื้อเก้า ก็นำพาตนขึ้นพ้นจากความเศร้าหมอง ด้วยปัญญาจากหลักธรรมและ

ความรักความเมตตาต่อแม่กับน้องๆ ถึงแม้ไม่สามารถจุดดิ่งแม่ ผู้หลงผิดขึ้นจาก ความตกต่ำ ก็ประคับประคองเท่าที่จะทำได้อย่างสุดกำลัง โดยมีความมุ่งมั่นและ อุเบกขาเป็นภูมิคุ้มกันไม่ให้หวั่นไหว ปารีณาในใต้เงาตะวัน เปลี่ยนจากการมองโลก เป็นชาวดำ เมื่อได้รู้จักตัวตนที่แท้ของผู้ให้กำเนิด ที่มีทั้งความดีและความบกพร่อง จึงเข้าใจความเป็นปुरुชน ยอมรับด้านมืดของชายที่เคยมีใจให้ โดยปลดปล่อย ความแค้นเคืองที่เป็นมาตกรฆ่าพ่อ และสามารถผดุงความสัมพันธ์กับมิตร รักษา ความรักไว้ได้

เมื่อพิจารณาวิถีชีวิตที่ซับซ้อนของนิสสัยใจคอตัวละครเอก การเน้น มุมมองภายในของสองเมือง บาลีในปูนปิดทอง พาไล ปีนปึกในเลื่อมสลับลาย และ เทียงวันในข้ามสีทันดร สร้างความเข้าใจต่อตัวตนที่แปรปรวนทางอารมณ์ เผยความ หวั่นไหวและความขัดแย้งในใจได้อย่างน่าเห็นใจ โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับอคติและ ความไม่เข้าใจในมุมมองภายนอกของผู้อื่น เมื่อเชื่อมโยงมุมมองภายในและภายนอก ผู้อ่านจะเข้าใจความหนักหน่วงในการต่อสู้ปัญหาได้เป็นอย่างดี ยกเว้นการชี้หน้าด้วย การย่ำบางประเด็น เช่น ความไม่รับผิดชอบของพ่อแม่ ในปูนปิดทอง ที่ดูเป็นส่วนเกิน กลวิธีของเวลาในขวดแก้ว รวมศูนย์ความรู้สึกที่ให้นิตตัวละครเอกเป็นผู้เล่า เผยสภาพ จิตใจอันอ่อนไหว เศร้าหมองเพราะถูกกระทบจากความแตกร้างของครอบครัว พร้อมกับที่มุมมองภายในได้แสดงพัฒนาการทางการเรียนรู้ของเขาด้วย เรื่องที่ กระตุ้นให้ผู้อ่านติดตามพัฒนาการของตัวละคร โดยผู้แต่งไม่แสดงทัศนะโง่งแง้ง อีกเรื่องหนึ่งคือ เลื่อมสลับลาย ส่วนมุมมองของลำยองในทองเนื้อเก้า ที่แทบเทียบ กับวันเฉลิม นอกจากเห็นความต่างอย่างตรงข้ามระหว่างความกลวงเปล่าทางจิตสำนึก ของคนเป็นแม่กับบุคลิกภาวะของลูก ก็เป็นองค์ประกอบที่เชิดชูคุณสมบัติของวันเฉลิม ในทำนองเดียวกับเลื่อมสลับลาย ที่วางคู่ขนานมุมมองของพาไลกับปิ่นปึก เพื่อสื่อชีวิตที่ กลับกันและกระตุ้นให้เฟื่องพินิจการเทียบเคียงคุณค่าตามสายตาสังคม และคุณค่าแท้ซึ่ง แฝงอยู่ภายใน

ความทุกข์ในส่วนลึกของชีวิตในปูนปิดทอง ที่เผยโดยมุมมองภายใน ของสองเมืองและบาลี โดยเฉพาะเมื่อย้อนระลึกถึงอดีต ก็ฟ้องความบกพร่องของ พ่อแม่ที่หลงกับรักใคร่และสถานะทางสังคม จนละเลยทอดทิ้งลูก แต่ก็ไม่ชัดเจนเท่ากับ ปัญหาที่ตกอยู่กับลูก ความสลัดใจของสองเมืองที่พบความว่างเปล่าในชีวิต แม้มี ทรัพย์สินสมบัติ การต่อสู้ความยากจนของปรีกในเกิดแต่ตม การดิ้นรนอย่างเพื่อฝันของ ลำยองในทองเนื้อเก้า เพื่อจะร่ำรวย ความพากเพียรของบุญรอดในผู้หญิงคนนั้น

ข้อบุบยุรอด จนตั้งตัวและเป็นหลักของครอบครัวได้ ล้วนเป็นเนื้อหาที่น่าเสนออย่างสมเหตุสมผล และสอดคล้องกับลักษณะนิสัยของตัวละคร ทั้งยังเป็นเนื้อหาที่แสดงความจนหรือความรวย ไม่ใช่สูตรสำเร็จที่จะวัดคุณค่าของความเป็นคน

ในใต้เงาตะวัน ความขัดกันระหว่างมุมมองภายในของปาริณา กับมุมมองภายนอกของผู้อื่นที่มีอคติอย่างถ้วนสรุป ก็คือองค์ประกอบที่เน้นความแน่วแน่เชื่อมั่นของตัวละครเอกฝ่ายหญิงต่อความดั่งงามในตัวพ่อ แต่เสียงของผู้เล่า ที่แนะนำหน้าถึงปริศนา หรือเหตุการณ์ที่ตัวละครและผู้อ่านยังไม่ล่วงรู้ ก็ถือเป็นข้ออ่อนทางวรรณศิลป์ ถึงแม้พยายามผูกปมให้ชวนติดตาม ก็เป็นความน่าตื่นเต้นในโครงเรื่อง ที่ไม่โยงกับความเข้าใจตัวละคร โดยเฉพาะกานต์ ฝ่ายปฏิบัติซึ่งโหดเหี้ยมอย่างไม่ค่อยสมเหตุสมผล ไม่ต่างกับลับแลลายเมฆ ที่แม้ซ่อนปมทางจิตของนภนภางค์ โดยค่อย ๆ เผยด้วยมุมมองภายในของเจ้าตัว ที่เริ่มฟื้นความทรงจำอันเลวร้ายในวัยเยาว์ แต่ผู้เล่าก็ยังชี้หน้าที่มาของปัญหาในจิตใต้สำนึกของตัวละครเอกฝ่ายหญิง รวมทั้งแทรกความเห็นเชิงสั่งสอนต่อการล่วงละเมิดทางเพศอย่างจงใจมากเกินไป

การพะวงกับการให้ข้อคิด คล้ายกับห้วงผู้อ่านจะไม่เข้าใจ ก็เป็นจุดอ่อนในปูนปิดทองและข้ามสีทันดร โดยขณะเผยมุมมองภายใน กฤษณา อโศกสิน ก็ยังกำหนดให้ตัวละครเอกทั้งสองเรื่อง กล่าววาตะอย่างเดียวกัน ซึ่งเห็นชัดว่าเป็นเสียงของผู้แต่งมากกว่าที่ให้คำเฉลยสัญลักษณ์จากชื่อเรื่องว่า พระพุทธรูป“ปูนซีเมนต์” หรือ “ปูนพลาสติก” ก็คือพ่อแม่ที่ห่างไกลจากความเป็นปุชนียบุคคลในปูนปิดทอง ส่วนความยากเข็ญในการฝ่าฟันอุปสรรค ที่เปรียบกับ “การผ่านผืนมหรณพใหญ่กว้าง” หรือ “ข้ามทะเลแห่งปัญหา” ที่อยู่ในความคิดของเที่ยงวันกับเดือนสิบตรงกันหลายครั้ง ก็เป็นเสียงของกฤษณา อโศกสิน ที่พร่ำบอกผู้อ่านด้วยสำนวนซึ่งขยายความชื่อเรื่องข้ามสีทันดร

กลวิธีที่กระตุ้นความคิดผู้อ่าน ที่แยบคายกว่าการกำกับด้วยเสียงของผู้เล่า ก็คือการแฝงนัย (irony) ซึ่งปรากฏในสองเรื่องคือ เกิดแต่ตม ที่อรนุชแม่ของตัน ลูกพี่ลูกน้องกับมิ่งโกมุท กล่าวตำหนิเธอโดยไม่รู้ว่ สิ่งนั้นกำลังเกิดกับลูกของตนเอง หรือการที่แม่ของนيرا ในใบไม้ที่ปลิดปลิว ร้องขอแพทย์ให้ทำศัลยกรรมเพื่อให้ลูกของเธอประสบความสำเร็จ ซึ่งที่แท้คือการเผชิญกับความทุกข์ที่หนักหนากว่า ทั้งสองกรณีย่อมแสดงว่าตัวละครที่เป็นตัวแทนของพ่อแม่ผู้ใกล้ชิดกับลูก ขาดความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอ

ในแง่การใช้ประโยชน์จากฉาก เรื่องที่ทำได้ดีคือ **ข้ามสีทันดร** ที่อาศัยฉากต่างประเทศที่เป็นธรรมชาติน่าอัศจรรย์ สร้างความตื่นตาตื่นใจต่อตัวละครคือ เทียงวัน ให้เข้าใจความจริงบางอย่างในสังคมและชีวิตของตนได้ อันเป็นส่วนหนึ่งของการเยียวยาอย่างแนบเนียน

องค์ประกอบของงานซึ่งส่งผลต่อการสื่อสารเนื้อหา ทั้งนวนิยายรักร่วมเพศ หรือเรื่องที่ตัวละครเอกต้องแก้ไขชีวิตที่ผิดพลาด ต่างก็เน้นว่าดัชนีชี้วัดคุณค่าที่แท้ของความเป็นมนุษย์ คือ ความยึดมั่นในหลักการของชีวิต ที่ไม่เพียงเป็นเครื่องพิสูจน์ความแข็งแกร่งทางจริยธรรม ยังบ่งบอกสภาวะจิตใจอันเข้มแข็งที่พัฒนาขึ้นมาได้จนสามารถเอาชนะสัญชาตญาณฝ่ายต่ำ โดยเฉพาะความเห็นแก่ตัว นำตนขึ้นพ้นจากความทุกข์ที่เศร้าหมอง คุณสมบัติภายในที่ผู้แต่งกระตุ้นให้เฟื่องฟูขึ้นตามแนวคิดทางพุทธศาสนา ไม่ได้มีเจตนาจะปฏิเสธความสำคัญของสิ่งแวดล้อม แต่ชี้ว่าทางออกไม่ใช่การมุ่งเปลี่ยนแปลงสังคม ซึ่งดูจะเกินกำลังของบุคคล คักดีศรี ความเป็นมนุษย์ต่างหากที่พึงกอบกู้ โดยรู้เท่าทันความอ่อนแอและแก้ไขความบกพร่องของตน การสื่อโดยคู่เปรียบที่ตัดกันเป็นขาวเป็นดำ จัดเป็นข้ออ่อนในท้องเนื้อแก้ว และเกิดแต่ตมของโบตัน หรือใบไม้ที่ปลิดปลิวของทมยันตี ที่ตัวละครประกอบเป็นตัวละครมิติเดียว ซึ่งมักไม่มีความซับซ้อนในจิตใจ เช่น ล้ายองในท้องเนื้อแก้ว อรุณี หรือโสฬสในเกิดแต่ตม ซึ่งเสริมให้ตัวละครเอกโดดเด่น โดยทิ้งให้คิดว่ามีคุณสมบัติภายในที่ต่างกัน ส่วนร่องรอยในใบไม้ที่ปลิดปลิว ซึ่งเป็นคู่ขัดแย้งในโครงเรื่อง ก็ช่วยขบเน้นความรุนแรงของปัญหาที่นำตัวละครเอกไปสู่ความพินาศ แต่เป็นตัวละครที่ขาดความลึกจนไม่น่าสนใจ

ประเด็นอำนาจของปัจจัยภายนอก ที่แปรตามแรงต้านทานของจิตใจของแต่ละบุคคลในเกิดแต่ตม ก็แฝงให้ใคร่ครวญว่าท่ามกลางสิ่งแวดล้อมอย่างเดียวกัน ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ตัน ลูกพี่ลูกน้องของตัวละครเอกฝ่ายหญิง “ใจแตก” ไม่ใช่เพราะสิ่งชั่วร้ายที่อยู่รอบตัว แต่เป็นความอ่อนแอที่ขาดความยับยั้งชั่งใจ ทำนองเดียวกับชะตากรรมที่เกิดกับกานต์ในใต้เงาตะวัน สิ่งแวดล้อมเลวร้ายจึงไม่เป็นพิษต่อมิ่งโกมุทที่เป็นคนมุ่งมั่นและรู้จักแยกแยะ กรณีที่กล้าฝ่าฝืนกฎเกณฑ์เพราะรู้จักตัวเองดี และก้าวในทางสายที่สาม ที่อาศัยการงานสร้างความภูมิใจแม้ไม่สมหวังในความรัก

อย่างไรก็ตาม นวนิยายทั้ง 16 เรื่องในขอบเขตของการศึกษา ในฐานะนวนิยายฉายภาพชีวิต ก็นำเสนอภาพชีวิตอย่างอัตนัยในทัศนะของผู้แต่ง ถึงแม้บางเรื่องมีจุดอ่อนที่ความตั้งใจ “สอน” มากเกินไป แต่ก็ไม่เพียงมีคุณค่าต่อเยาวชน ที่ยัง

อ่อนนุชนิภาวะ เนื้อหาที่เป็นอัตนัยและรูปแบบที่แปรตามลักษณะเฉพาะของผู้แต่งนี้เอง น่าจะทำทนายต่อวิจารณ์ญาณของผู้รับได้ในวงกว้างด้วยคำตอบที่แฝงไว้ในแต่ละเรื่อง ถึงความจำเป็นของคุณค่าภายในของคนอย่างเราๆ จึงพอจะคาดหวังได้ว่าผลงานเหล่านี้ น่าจะมีส่วนในการพัฒนาวัฒนธรรมการอ่านแก่ผู้รับในสังคม ทั้งการอ่านวรรณกรรมและการอ่านโลกอ่านชีวิตด้วย

ข้อเสนอแนะ

ควรจะได้มีการศึกษาต่อไป ถึงภาพรวมของนวนิยายฉายภาพชีวิตในช่วง ถัดมา โดยค้นหาคุณค่าและลักษณะเด่นที่เชื่อมโยงกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อให้เห็นวิวัฒนาการทางเนื้อหาและความงามทางวรรณศิลป์ ทั้งส่วนร่วมและที่แตกต่างกัน

Prince of Songkla University
Pattani Campus